

Návrh na rozdelenie zákona o sociálnych službách do troch zákonov

V súčasnosti sme svedkami postupného, ale nezvratného presadzovania ľudskoprávneho princípu do legislatívy a praxe sociálnych služieb. Aj keď zákon o sociálnych službách reflektuje nové trendy, nevytvára dostatočnú základňu pre ich presadenie. Zákon 448/2008 upravuje príliš mnoho skutočností, (právne vzťahy, financovanie, dohľad), čím sa stal nečitateľným a nezrozumiteľným nielen pre občanov laikov, ale aj pre odborníkov, ktorí s ním musia pracovať a riešiť požiadavky občanov. Je otázne, či pre dobrú prax potrebujeme takú podrobnú úpravu alebo by stačili jednoduchšie písané zákony.

Vzhľadom na rozsah zákona a podrobné definície nie je možné v súčasnosti flexibilne aplikovať viaceré ustanovenia zákona v praxi – napr. podmienky kvality sociálnych služieb, individuálnu prácu s prijímateľmi sociálnych služieb. Samotný zákon nedostatočne podporuje prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť a vzhľadom na jeho komplikovanosť je veľmi problematické tento proces realizovať.

Nezávislá platforma SocioFórum sa chce aktívne zapojiť do tvorby nového systému sociálnych služieb. Navrhuje, aby bola vytvorená osobitná pracovná skupina, ktorá sa bude venovať transformácii systému sociálnych služieb a jeho právnej úprave. Z pozície MPSVR SR bol zverejnený názor, že je treba zvážiť, či namiesto veľkej novelizácie zákona o sociálnych službách nevyčleniť a osobitným zákonom riešiť financovanie služieb. Dávame na zváženie ďalší variant a tým je **návrh na rozdelenie zákona o sociálnych službách do troch zákonov** podľa cieľových skupín, vrátane financovania:

1. Zákon o dlhodobej starostlivosti a komunitných službách pre seniorov
2. Zákon o podpore sociálneho začleňovania osôb so zdravotným postihnutím
3. Zákon o krízovej intervencii a prevencii

Existuje niekoľko dôvodov, aby sa otvorila diskusia na túto tému. Pokúsime sa ich zhrnúť:

K zákonu o dlhodobej starostlivosti a komunitných službách pre seniorov.

1. Ministerstvo zdravotníctva pracuje na stratégii dlhodobej starostlivosti. Dlhodobá starostlivosť v našom ponímaní je o vytvorení integrovaného osobitného systému starostlivosti, v ktorom sa pre toho istého klienta súbežne poskytuje zdravotná starostlivosť, sociálne služby a ďalšie podporné služby. Predpokladá sa 3-zložkové financovanie: zdravotná poisťovňa, štát a opatrovaná osoba, resp. jej rodina. Zároveň sa predpokladá nastavenie nového efektívnejšieho systému posudzovania odkázanosti na služby dlhodobej starostlivosti vychádzajúceho z komplexného a na občana orientovaného prístupu
2. Predpokladá sa, že klientmi dlhodobej starostlivosti budú najmä seniori, ale nie sú vylúčené ani mladšie ročníky, pokiaľ to vyžaduje ich zdravotný stav. Zariadenia dlhodobej starostlivosti budú jedinou celoročnou pobytovou službou pre seniorov (ostatné „bývania“ budú mať dočasný, alebo podporovaný charakter). Ďalšie služby pre seniorov budú mať ambulantný alebo terénny charakter (domáce prostredie). Pri týchto

komunitných službách sa bude dôraz klásť na preventívne opatrenia aktívneho charakteru (životospráva, stravovanie, pohybové aktivity, udržiavanie a rozvíjanie sociálnych vzťahov atď). Komunitné služby pre seniorov by mali byť financované predovšetkým z miestnych zdrojov.

K zákonu o podpore sociálneho začleňovania osôb so zdravotným postihnutím

1. Na rozdiel od iných cieľových skupín, osoby so zdravotným postihnutím potrebujú nejaký druh podpornej služby po celý život (ak nejde o poúrazový stav alebo postihnutie rozvinuté v neskoršom veku). Už táto skutočnosť hovorí o zložitosti tejto verejnej politiky a nabáda k rozmyšľaniu o samostatnej legislatívnej úprave.
2. Podpora sociálneho začleňovania osôb so zdravotným postihnutím musí mať komplexný charakter a musí zohľadňovať ich potreby v jednotlivých etapách životného cyklu: Všetky zainteresované subjekty/rezorty musia efektívne kooperovať. To je východisko k presadeniu individuálneho prístupu k potrebám osôb so zdravotným postihnutím v zmysle Dohovoru OSN.

Tabuľka č.1: **Potreba služieb podľa etáp životného cyklu**

Etapy životného cyklu	Priorita služieb	Zodpovednosť	Cieľ
Ranný vek, detstvo 0 - 7 rokov	<ul style="list-style-type: none"> • Intenzívna zdravotná starostlivosť • Včasná intervencia • Špeciálnopedagogické poradenstvo 	<ul style="list-style-type: none"> • Zdravotnícke služby • Sociálne služby samosprávnych krajov • Predškolské zariadenia • Špeciálne pedagogické poradne 	<ul style="list-style-type: none"> • Stimulácia komplexného rozvoja dieťaťa a príprava na jeho prechod z domácnosti do vzdelávacieho systému
Adolescencia 7 – 15/18 rokov	<ul style="list-style-type: none"> • Inkluzívne vzdelávanie • Podporné sociálne služby • Kompenzačné pomôcky • Monitoring zdravotného stavu 	<ul style="list-style-type: none"> • Školy a špeciálne pedagogické poradne • Samosprávne kraje • ÚPSVAR – príspevky na pomôcky • Pediatri 	<ul style="list-style-type: none"> • Zvládnuté zaradenie do školy • Rozvoj sociálnych zručností • Príprava na prácu
Dospelosť 19 - 30 rokov	<ul style="list-style-type: none"> • Podporované zamestnávanie • Podporné sociálne služby • Ďalšie vzdelávanie 	<ul style="list-style-type: none"> • ÚPSVAR – služby zamestnanosti, rekvalifikácie a kompenzačné príspevky • Sociálne služby VUC 	<ul style="list-style-type: none"> • Zvládnuté zaradenie na trh práce, resp. podporované zamestnanie
Stredný vek 30 – 60 rokov	<ul style="list-style-type: none"> • Budovanie nezávislého života (bývanie, práca, partnerské vzťahy) 	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba so zdravotným postihnutím • Miestna samospráva • Úrady práce • Podporné sociálne služby 	<ul style="list-style-type: none"> • Dosiahnutie maximálnej miery začlenenia do miestnej komunity a schopnosť orientovať sa v cudzom prostredí
Starší vek 60 +	<ul style="list-style-type: none"> • Sociálne služby pre seniorov • Zdravotná starostlivosť 	<ul style="list-style-type: none"> • Osoba so zdravotným postihnutím • Rodina • Miestna samospráva 	<ul style="list-style-type: none"> • Dôstojné a kvalitné prežitie seniorského veku

3. Deinštitucionalizácia je jedným z významných procesov vytvárania nového systému služieb pre osoby so zdravotným postihnutím. Je na zváženie, či by nemala byť regulovaná a garantovaná zákonom, aby motivovala zriaďovateľov a poskytovateľov k intenzívnejšiemu hľadaniu dobrých riešení.

K zákonu o krízovej intervencii a prevencii

1. Služby krízovej intervencie sú tým podsystémom, ktorý vždy bol na chvoste záujmu tvorcov politik. Je to najmenej rozvinutý podsystém sociálnych služieb, ktorý potrebuje nájsť a upraviť svoju novú filozofiu. Na jednej strane otázka o minimálnej sieti zariadení a služieb krízovej intervencie, na druhej strane preventívne aktivity, aby sa krízová situácia nezopakovala
2. Veľmi úzka súvislosť medzi krízovou intervenciou a sociálnym bývaním môže rozšíriť aj obsah tohto zákona o nové prvky
3. Systém služieb krízovej intervencie vyžaduje aj osobitný systém financovania.

Za SocioForum spracovala a predkladá : Helena Woleková. Zpracované prpomenky Mira Cangára a Sonji Holúbkovej 7.4.2015